

Properties of legal regulation of digitalization in the system of public administration

Vladyslav Filatov

National Technical University "Dnipro Polytechnic", Dnipro
<https://orcid.org/0009-0009-3339-6623>

Abstract. The research explores the legal regulation of digitalization in public administration under martial law in Ukraine. It examines conflicts between state security and the protection of digital human rights, particularly restrictions on constitutional freedoms. The concepts of "digital instability of the legal regime," "legal limitation of digital freedom," and "systemic unaccountability of digital decisions" are defined. Mechanisms for enhancing transparency and independent oversight of digital processes are proposed.
Keywords: digitalization, public administration, martial law, digital rights, legal regulation, information security.

Властивості правового регулювання діджиталізації в системі публічного управління

Владислав Філатов

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка", м. Дніпро
<https://orcid.org/0009-0009-3339-6623>

Анотація. Досліджується правове регулювання цифровізації в публічному управлінні в умовах воєнного стану в Україні. Аналізуються суперечності між державною безпекою та захистом цифрових прав людини, зокрема через обмеження конституційних свобод. Визначаються поняття "цифрова нестабільність правового режиму", "правова обмеженість цифрової свободи", "системна невідповідність цифрових рішень". Пропонуються механізми посилення прозорості та незалежного контролю цифрових процесів.
Ключові слова: цифровізація, публічне управління, воєнний стан, цифрові права, правове регулювання, інформаційна безпека.

У сучасних умовах цифрової трансформації суспільних відносин, особливо в умовах дії правового режиму воєнного стану та впровадження надзвичайних адміністративно-правових режимів, базові засади публічного управління опиняються під подвійним пресингом: з одного боку – це необхідність забезпечення стійкості держави (формат національної стійкості, з іншого – збереження фундаментальних прав людини, закріплених Конституцією України. Саме комплекс нормативно-правового регулювання цифровізації покликаний виступати гарантією балансу між державними інтересами та недоторканністю особистості, але на практиці цей баланс дедалі частіше стає суто декларативним, і не вирішує базові суперечності в системі "державо-суспільство-людина".

Законодавство України під час воєнного стану створює особливі правові умови для управління цифровою сферою. Згідно із Законом України "Про правовий режим воєнного стану" (ст. 8, 12), Кабінет Міністрів та військове командування отримують право тимчасово обмежувати або припиняти доступ до окремих

інформаційних ресурсів, запроваджувати підвищений контроль за електронними комунікаціями, а також без згоди власників використовувати дані, персональну та службову інформацію [1]. У Законі України "Про основні засади забезпечення кібербезпеки України" (ст. 17, 19) закріплено обов'язок провайдерів і власників платформ співпрацювати із державними органами та надавати доступ до технічної інфраструктури [2]. На підставі урядових постанов можливе блокування цифрових сервісів, запровадження нових правил верифікації особи, тотальний моніторинг трафіку, а нерідко й обмеження свободи слова під гаслом боротьби із дезінформацією.

З одного боку, ці норми спрямовані на забезпечення інформаційної безпеки та підтримання ефективного функціонування державного апарату, але з іншого реально створюють передумови для широкомасштабних порушень статей 31, 32, 34 Конституції України (право на недоторканність приватного життя, на конфіденційність листування, на свободу інформації) [3]. Проблема ускладнюється тим, що навіть при формальній наявності механізмів парламентського і громадського нагляду, дієвість їх у надзвичайний період істотно зменшується, а судовий захист часто стає недоступним у порядку спрощеного або воєнного правосуддя. Законодавчі гарантії пропорційності та обґрунтованості обмежень зазвичай залишаються деклараціями і нерідко підміняються розпорядчими актами з низьким рівнем прозорості.

Управління цифровою трансформацією в таких умовах супроводжується централізацією рішень, збільшенням тиску на бізнес і громадян шляхом використання розширених цифрових повноважень держави, створенням нових реєстрів, often без належних процедур аудиту чи контролю цілісності даних. Провідні міжнародні дослідники, зокрема Л.Дженкінс, М.Андерсен, Н.Діжк звертають увагу на небезпечну тенденцію до одностороннього зміщення балансу на користь органів публічної влади в умовах кризи, втрату реального впливу громадянського суспільства на цифрову політику, а також на дефіцит правосуддя щодо цифрових прав під час надзвичайних режимів [4-6].

Особливо проблемною виступає відсутність у законодавстві дієвих процедур для швидкого громадського або незалежного аудиту цифрових процесів, перевірки алгоритмічних рішень та попередження зловживань під приводом державної безпеки. Адже відсутній чіткий стандарт періодичного перегляду обмежень і механізму автоматичного повернення до загальних норм демократичного врядування після припинення кризового режиму.

Для вирішення таких проблемних питань пропонуємо детермінувати окремі поняття: 1) "цифрова нестабільність правового режиму" як стан, при якому нормативна база цифрового управління під час воєнного стану не здатна забезпечити реальний баланс між безпекою держави та захистом цифрових прав громадян, сприяє надмірній концентрації цифрових повноважень у руках виконавчої влади і нівелює гарантії правового захисту через обмеження прозорості й незалежного контролю; 2) "правова обмеженість цифрової свободи" як явище, за якого формальна наявність у законодавстві статей та норм про цифрові права (приватність, доступ до інформації, обмеження контролю) у реальних умовах воєнного чи надзвичайного стану переводиться у функціонально обмежений режим або фактично призупиняється, стаючи заручником ситуативних рішень

органів влади; 3) "системна невідповідність цифрових рішень" як ситуація, коли рішення щодо адміністрування цифрових платформ, використання даних чи впровадження нових обмежень приймаються без належної юридичної процедури, інституційного аудиту або реального громадського контролю, а визначені законом механізми нагляду стають неефективними через особливості воєнного та спрощеного правосуддя.

Таким чином, нормативно-правове регулювання цифровізації у системі публічного управління під час воєнного стану створює численні колізії, які загрожують фундаментальним правам і свободам людини. Дієвість цього регулювання виявляється гіперцентралізованою й односторонньою, що вимагає переосмислення й посилення реальних гарантій дотримання стандартів прав людини у цифрову епоху, особливо у моменти особливих правових режимів.

Сучасна цифрова трансформація у сфері публічного управління відбувається в умовах зростання загроз і підвищених вимог до інформаційної безпеки, особливо під час воєнного стану. Законодавство України істотно адаптується до цих умов, закріплюючи правові механізми захисту національних інтересів поряд із гарантіями цифрових прав людини. Основний фокус переходить від загальної цифровізації до керованої цифрової безпеки та стійкості цифрових структур управління. Вельми актуальним стає впровадження гібридних управлінських моделей, де державні стратегії комбінуються зі спільнотою участю у формуванні нових стандартів цифрової відповідальності. Адже сучасні закони повинні не лише унормовувати, а й реально обмежувати втручання держави у приватне цифрове життя, особливо через механізми аудиту та обов'язковості незалежного контролю цифрових платформ, а демократичність цифрової політики можлива лише за умови забезпечення незалежних процедур оскарження рішень адміністративних органів у цифровій сфері.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.
2. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>.
3. Конституція України від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
4. Jenkins L. Digital Rights During Emergency: Legal Framework for Democracies Under Pressure. Oxford: Oxford University Press, 2022. URL: <https://www.oxforduniversitypress.com/digitalrights-emergency>.
5. Andersen M. Digital Resilience in Armed Conflicts: Comparative Analysis. Copenhagen: Copenhagen Centre for Cybersecurity, 2023. <https://www.ccc.dk/publications/digitalresilience-armedconflicts>.
6. Dijk N. Algorithmic Governance and Democratic Oversight in Crisis. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2024. URL: <https://www.aup.nl/en/book/9789048559016/algorithmic-governance>.